

METODIKA PRO POSKYTOVATELE POBYTOVÝCH SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

ZÁKON Č. 189/2016 Sb. (DETENČNÍ NOVELA),

kterým se mění zákon č. **108/2006 Sb.**, o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 87/2015 Sb., a zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů

Obsah

Úvod	2
Výklad a metodika pro poskytovatele pobytových sociálních služeb	3
§91a Postup při uzavírání smlouvy bez souhlasu osoby	3
§ 91b Projev vážně míněného nesouhlasu ze strany uživatele	6
§91c Evidenční povinnost.....	8
Rozhodnutí soudu	9
Shrnutí – povinnosti poskytovatele	10
Přílohy	11

Úvod

Předložená metodika pojednává o zákonu č. 189/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 87/2015 Sb., a zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti dne 1. 8. 2016. O výše zmíněném zákonu též jako o **detenční novele**¹.

V zákonu č. **108/2016 Sb.**, o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, upravuje výše zmíněná novela problematiku poskytování sociálních služeb bez souhlasu uživatele sociální služby, a to novými ustanovením **§ 91a, 91b a 91c**, jejichž obsahem jsou podmínky, za kterých může být uzavřena smlouva o poskytování sociální služby **bez souhlasu osoby**, které má být služba poskytována, postup při projevu **vážně míněného nesouhlasu** ze strany uživatele služby a podmínky **vedení evidence** poskytovatelem sociální služby, ve výše zmíněných případech uvedených v ustanoveních § 91a a 91b.

¹ Detenční novela rovněž upravuje výši příspěvku na péči (u. §11), nárok na příspěvek a jeho výplatu (u. §11 odst. 2), povinnosti žadatele o příspěvek (u. §21 odst. 1), řízení o příspěvku u. § 25 odst.1 a § 26 odst.1. Rovněž tato novela přidává ustanovení §82 do podmínek registrace.

Výklad a metodika pro poskytovatele pobytových sociálních služeb

Kapitola je věnována výkladu a metodickým doporučením k novým ustanovením § 91a, 91b a 91c zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

§91a Postup při uzavírání smlouvy bez souhlasu osoby

Smlouva o poskytování sociální služby je upravena ustanoveními § 90 – § 91 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Dle ustanovení § 90 může osoba požádat o poskytnutí sociální služby přímo poskytovatele sociální služby či obec, ve které má trvalý nebo hlášený pobyt, a to pro zprostředkování kontaktu poptávané sociální služby.

Obecnou problematiku uzavírání smlouvy o poskytování sociální služby řeší ustanovení § 91, zde je stanoveno kdo a za jakých podmínek smlouvu uzavírá, jakou formou má být smlouva uzavřena, jaké náležitosti musí smlouva splňovat, formuluje povinnost osoby o podání informace o zdravotním stavu poskytovateli před uzavřením smlouvy a formuluje povinnosti a postup poskytovatele při odmítnutí smlouvy.

Odstavec 6 ustanovení § 91 upravuje problematiku uzavírání smlouvy o poskytování sociální služby mezi poskytovatelem a osobou, která dle lékařského posudku není schopna sama jednat a nemá zákonného zástupce či opatrovníka. V případech výše zmíněných zastupuje osobu při uzavírání smlouvy s poskytovatelem sociální služby, obecní úřad obce s rozšířenou působností, dle místa trvalého pobytu osoby či obecní úřad obce s rozšířenou působností, dle sídla poskytovaných služeb, a to za předpokladu, že se jedná o sociální **služby pobytového typu** nebo sociální **služby poskytované ve zdravotnickém zařízení**. § 33 definuje pobytové sociální služby jako ty, které jsou spojeny s ubytováním v zařízení sociálních služeb (Tabulka 1).

Tabulka 1 Pobytové sociální služby dle zák. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Služby sociální péče		Služby sociální prevence	
§ 44	odlehčovací služby	§ 57	azylové domy
§ 47	týdenní stacionáře	§ 58	domy na půl cesty
§ 48	domovy pro osoby se zdravotním postižením	§ 60	krizová pomoc
§ 49	domovy pro seniory	§ 60a	intervenční centra
§ 50	domovy se zvláštním režimem	§ 64	služby následné péče
§ 51	chráněné bydlení	§ 68	terapeutické komunity
§ 52	sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče	§ 70	sociální rehabilitace

Podmínky, za kterých uzavírá smlouvu o poskytování sociální služby opatrovník nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností, dle § 91 odst. 6, jsou předmětem ustanovení § 91a. Dle odst. 1 ustanovení **§ 91a** může za osobu, která s uzavřením smlouvy o poskytování sociální služby neprojevila souhlas, uzavřít smlouvu opatrovník² nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností³, a to za podmínek:

1. *neposkytnutí okamžité pomoci při řešení nepříznivé sociální situace by v důsledku oslabení nebo ztráty schopnosti z důvodu nepříznivého zdravotního stavu*

² Pokud smlouvu o poskytování sociálních služeb uzavírá za osobu opatrovník, je toto vázáno na omezení ve svéprávnosti ve schopnosti samostatného jednání ve výše zmíněné oblasti. (Opatrovnictví člověka, §465 - § 471 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění a Omezení svéprávnosti §55 - § 65 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění).

³ Pro uzavření smlouvy obecním úřadem obce s rozšířenou působností je nutný fakt, že osoba nemá zákonného zástupce či opatrovníka, v takovém případě je směrodatný lékařský posudek vydaný poskytovatelem zdravotních služeb potvrzující neschopnost žadatele samostatně jednat, na jehož základě je osoba zastupována statutárním zástupcem či jím pověřenou osobou výše zmíněného úřadu (Více viz: Doporučený postup č. 1/2014, který nahrazuje a ruší původní doporučený postup č. 1/2011, Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/16064/Doporuceny_postup_2014-07-07.pdf).

způsobeného duševní poruchou ohrozilo její život⁴ nebo by jí hrozilo vážné poškození zdraví anebo by totéž hrozilo osobám v jejím okolí a

2. nezbytnou podporu a pomoc jí nelze zajistit mírnějším a méně omezujícím opatřením.

Ustanovení § 91a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů primárně necílí na skupinu poskytovatelů sociálních služeb. Výše zmíněné ustanovení ukládá a upravuje spíše práva opatrovníků či obecních úřadů obcí s rozšířenou působností vůči osobě, které má být pobytová sociální služba poskytována. Poskytovatelé sociálních služeb nejsou kompetentní k posuzování, zda byly zákonné podmínky pro uzavření smlouvy bez souhlasu uživatele splněny či ne. Při podpisu smlouvy opatrovníkem či obecním úřadem obce s rozšířenou působností lze tedy předpokládat, že podmínky stanovené ustanovením § 91a byly splněny.

Doporučení pro poskytovatele sociálních služeb:

Poskytovatel sociální služby neposuzuje splnění podmínek stanovených v ustanovení § 91a, také neručí za to, že byly podmínky definované v tomto usnesení splněny.

Poskytovatel má stanoven postup pro uzavírání smlouvy opatrovníkem či obecním úřadem obce s rozšířenou působností.

Vzhledem k tomuto usnesení vzniká pro poskytovatele **povinnost evidence smluvních vztahů výše zmíněných, a to na základě ustanovení §91c zákona č. 108/2006Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (viz. kapitola §91c Evidenční povinnost).**

⁴ Podmínka vážného poškození zdraví nebo ohrožení života osoby, či osob v jejím okolí, plynoucí z oslabení nebo ztráty schopnosti z důvodu nepříznivého zdravotního stavu způsobeného duševní poruchou osoby musí být v případě, kdy za tuto rozhoduje obecní úřad obce s rozšířenou působností, potvrzen lékařským posudkem. V případě, že smlouvu za výše uvedenou osobu uzavírá opatrovník, není tento posudek z hlediska občanského zákoníku nutný, nicméně dle § 91 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů je před uzavíráním smlouvy o poskytnutí pobytové sociální služby nutný posudek o zdravotním stavu osoby, které má být služba poskytována, vydaný registrujícím poskytovatelem zdravotních služeb v oboru všeobecné praktické lékařství.

§ 91b Projev vážně míněného nesouhlasu ze strany uživatele

Detenční novela vnáší do zákona o sociálních službách podmínky, za kterých lze vypovědět smlouvu o poskytování sociální služby na základě vážně míněného nesouhlasu ze strany uživatele. Výše zmíněné je definováno ustanovením § 91b zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů:

1. *V případě, kdy osoba, která není schopna vypovědět smlouvu o poskytování pobytové sociální služby, projeví vážně míněný nesouhlas s poskytováním pobytové sociální služby⁵, je poskytovatel sociální služby povinen oznámit tuto skutečnost ve lhůtě 24 hodin soudu, v jehož obvodu je zařízení sociálních služeb, ve kterém se tato osoba nachází.*
2. *Oznámení soudu o podezření na nepřipustnost držení osoby v zařízení sociálních služeb může učinit každý.*
3. *Poskytovatel sociálních služeb je povinen o oznámení soudu podle odstavce 1 informovat bez zbytečného odkladu toho, kdo za osobu uzavřel smlouvu o poskytování pobytové sociální služby.*

Osobou, která není schopna vypovědět smlouvu o poskytování sociální služby je osoba taková, která je omezena ve svéprávnosti k právním úkonům týkajících se uzavírání smluvních vztahů. Dále je takovou osobou ta, která omezena ve svéprávnosti není, ale vypovězení smlouvy jí není dovoleno například z důvodu aktuálního zdravotního stavu⁶. **Projev vážně míněného nesouhlasu a jeho forma** nejsou zákonem definovány, za takový projev lze tedy považovat nejen například projev verbální ale také neverbální. Posouzení vážně míněného nesouhlasu uživatele je nutné realizovat individuálně s přihlédnutím ke schopnostem, možnostem a dovednostem uživatele, a v neposlední řadě také vzhledem k jeho zdravotnímu stavu. Poskytovatel sociálních služeb má dle odst. 1 ustanovení § 91b povinnost **oznámit vážně míněný nesouhlas soudu**, a to ve **lhůtě 24 hodin** od projevu uživatele. Oznámení lze realizovat formou listinnou či

⁵ Viz Tabulka 1, s. 4

⁶ §91b se vztahuje na všechny uživatele pobytové sociální služby

elektronickou prostřednictvím e-Podatelny⁷. Oznámení je podáváno soudu, do jehož obvodu spadá zařízení sociálních služeb, kde je uživateli poskytována služba⁸. Poskytovatel je v případě oznámení vážně míněného nesouhlasu soudu povinen bez zbytečného odkladu **oznámit tuto skutečnost příslušné osobě**, která za uživatele sociální služby smlouvu podepsala (opatrovník či statutární zástupce či jím zmocněný zaměstnanec obecního úřadu obce s rozšířenou obecní příslušností).

V případě podezření na nepřipustnost držení osoby v zařízení sociálních služeb, může oznámení soudu o takovémto jednání podat jakákoliv osoba, a to listinnou formou či prostřednictvím e-Podatelny (viz výše).

Doporučení pro poskytovatele sociálních služeb:

- Poskytovatel **má zpracován vnitřní postup**, případně metodický pokyn pro povinnost oznámení soudu v případě, že klient vysloví vážně míněný nesouhlas s poskytováním sociální služby.
- Poskytovatel **má zpracován vnitřní postup** pro povinnost oznámení soudu v případě, že klient vysloví vážně míněný nesouhlas s poskytováním sociální služby **o svátcích a ve dnech pracovního klidu**.
- Poskytovatel má vnitřně zpracován **system odpovědnosti k plnění oznamovací povinnosti** ve věci vážně míněného nesouhlasu uživatele (kdo podává oznámení).
- Poskytovatel **informoval všechny pracovníky** o oznamovací povinnosti ve věci vážně míněného nesouhlasu – všichni pracovníci vědí, co je vážně míněný nesouhlas a na koho se mají v organizaci v takové situaci obrátit, aby nesouhlas soudu oznámil.
- Poskytovatel **má stanoven vnitřní postup (způsob, formu) pro informování příslušné osoby** (opatrovník, zaměstnanec OÚ ORP) o oznámení vážně míněného nesouhlasu soudu.
- Poskytovatel zaznamenává a **eviduje způsob informování příslušné osoby** o oznámení vážně míněného nesouhlasu soudu.
- **Poskytovatel vede evidenci projevených vážně míněných nesouhlasů (více viz. kapitola §91c Evidenční povinnost).**

⁷ Dostupné z: <http://epodatelna.justice.cz/ePodatelna/epo1200new/form.do>

⁸ Seznam okresních soudů, dostupný z: <http://www.statnisprava.cz/rstsp/ciselniky.nsf/i/d0091>

§91c Evidenční povinnost

Detenční novela ukládá, na základě ustanovení §91c, poskytovatelům povinnost vést evidenci osob, kterým poskytuje pobytovou sociální službu na základě smlouvy uzavřené podle § 91a⁹, a v případech uvedených v § 91b¹⁰ odst. 1., předmětem vedení evidence jsou informace:

- a) *jméno, popřípadě jména, příjmení a datum narození osoby,*
- b) *datum zahájení poskytování pobytové sociální služby,*
- c) *jméno, popřípadě jména, příjmení opatrovníka a adresa pro doručování nebo označení obecního úřadu obce s rozšířenou působností, který uzavřel smlouvu o poskytování pobytové sociální služby podle § 91a,*
- d) *datum a četnost projevených vážně míněných nesouhlasů osoby s poskytováním pobytové sociální služby, včetně popisu situace,*
- e) *záznam o splnění povinnosti oznámit soudu podle § 91b odst. 1 skutečnost, že osoba projevila vážně míněný nesouhlas s poskytováním pobytové sociální služby, a*
- f) *popis vyřešení situace.*

Pro evidenci osob evidovaných dle ustanovení § 91a platí body a) – c), pokud takové osoby vysloví vážně míněný nesouhlas s poskytováním sociální služby, platí pro ně dále podmínky vedení evidence jako v případě ustanovení § 91b, tedy jsou k evidenci dle § 91a dále evidovány body d) – f).

Osoby, kterým je poskytována pobytová sociální služba a nejsou klasifikovány dle ustanovení §91a (nebyla uzavřena smlouva o poskytování sociální služby bez jejich souhlasu), jsou evidovány dle §91c pouze v případě, vysloví-li vážně míněný nesouhlas s poskytováním sociální služby.

Evidenční povinnosti podléhají vážně míněné nesouhlasy, které byly projeveny po datu 1. 8. 2016. Evidenční povinnost bude předmětem inspekce.

Návrh na vedení evidence viz Příloha č.1.

⁹ Smlouva o poskytování pobytové sociální služby v zařízení sociálních služeb uzavřená za osobu, která **neprojevila k uzavření smlouvy či jejím změnám souhlas**, smlouva je realizována mezi poskytovatelem sociální služby a opatrovníkem či obecním úřadem obce s rozšířenou obecní působností (viz. kapitola §91a Postup při uzavírání smlouvy).

¹⁰ V případě, kdy osoba, která není schopna vypovědět smlouvu o poskytování pobytové sociální služby, projeví **vážně míněný nesouhlas** s poskytováním pobytové sociální služby, je poskytovatel sociální služby povinen oznámit tuto skutečnost ve lhůtě 24 hodin soudu, v jehož obvodu je zařízení sociálních služeb, ve kterém se tato osoba nachází.

Rozhodnutí soudu

V případě, kdy soud rozhodne, že podmínky pro poskytování sociální služby bez souhlasu uživatele jsou splněny a další držení v zařízení sociálních služeb je přípustné, pokračuje poskytovatel v poskytování sociální služby. V případě, že uživatel vysloví další vážně míněný nesouhlas s poskytováním sociální služby, je poskytovatel povinen znovu postupovat dle ustanovení §91b a vede evidenci dle ustanovení §91c¹¹.

V případě, kdy soud rozhodne, že držení v zařízení sociální služby není přípustné, ukončí poskytovatel pobytové sociální služby další poskytování služby, a to nejdříve ode dne, kdy bylo toto rozhodnutí doručeno.

Poskytovatel sociální služby může podat odvolání proti rozhodnutí soudu, toto však nemá vliv na naplnění rozsudku, služba musí tedy na základě rozhodnutí dále pokračovat či být ukončena.

¹¹ Řízení může být znovu zahájeno po uplynutí lhůty 30 dnů.

Shrnutí – povinnosti poskytovatele

§91a Postup při uzavírání smlouvy bez souhlasu osoby

- Vzhledem k tomuto usnesení vzniká pro poskytovatele povinnost evidence smluvních vztahů výše zmíněných, a to na základě ustanovení §91c zákona č. 108/2006Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (viz. kapitola §91c Evidenční povinnost).

§ 91b Projev vážně míněného nesouhlasu ze strany uživatele

- Poskytovatel informuje soud do 24 hodin od obdržení vážně míněného nesouhlasu s poskytováním pobytové sociální služby ze strany uživatele.
- Poskytovatel vede evidenci projevených vážně míněných nesouhlasů (více viz. kapitola §91c Evidenční povinnost).
- Poskytovatel, v případě oznámení soudu o vážně míněném nesouhlasu s poskytováním sociální služby, bez zbytečného odkladu informuje o tomto osobu, která za uživatele sociální služby smlouvu podepsala

§91c Evidenční povinnost

- Poskytovatel vede evidenci o případech stanovených §91a a 91b, tato evidence obsahuje:
 - a) jméno, popřípadě jména, příjmení a datum narození osoby,
 - b) datum zahájení poskytování pobytové sociální služby,
 - c) jméno, popřípadě jména, příjmení opatrovníka a adresa pro doručování nebo označení obecního úřadu obce s rozšířenou působností, který uzavřel smlouvu o poskytování pobytové sociální služby podle § 91a,
 - d) datum a četnost projevených vážně míněných nesouhlasů osoby s poskytováním pobytové sociální služby, včetně popisu situace,
 - e) záznam o splnění povinnosti oznámit soudu podle § 91b odst. 1 skutečnost, že osoba projevila vážně míněný nesouhlas s poskytováním pobytové sociální služby, a
 - f) popis vyřešení situace

Přílohy Příloha č. 1: Evidence podle ustanovení §91c, zákona o sociálních službách pro případy definované v § 91a a §91b:

Evidence podle ustanovení §91c, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů				
Informace o klientovi pobytové sociální služby				
Jméno:		Příjmení:		Datum narození:
Datum zahájení poskytování pobytové služby:				
Informace o opatrovníkovi/obecním úřadu obce s rozšířenou působností (OÚ ORP)				
Jméno a příjmení opatrovníka:				
Název opatrovníka (obec, jiná právnická osoba):		Označení úřadu ORP:		
Jméno a příjmení konkrétního pracovníka OÚ ORP		Telefonní číslo:		
		e-mail:		
Evidence vážně míněných nesouhlasů				
Datum	Četnost výskytu	Popis situace	Záznam - oznámení soudu	Popis vyřešení situace